

8^η Ενότητα

Παρεμβάσεις στο πεδίο συντονισμού διοικητικού και ποινικού δικαίου

I. Επιτροπή Προσδιορισμού Φορολογικών Υποθέσεων με Ποινικό Ενδιαφέρον

NOMOS XXX

«Αδικήματα φοροδιαφυγής και συναφείς διατάξεις»

Άρθρο 17

Επιτροπή Προσδιορισμού Φορολογικών Υποθέσεων με Ποινικό Ενδιαφέρον

1. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών συνιστώνται σε κάθε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) Α΄ Τάξης, στο Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.), στο Κέντρο Ελέγχου Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου (Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π.), σε κάθε Τελωνείο Α΄ ή Β΄ Τάξης, στις Ελεγκτικές Υπηρεσίες Τελωνείων (ΕΛ.Υ.Τ.) και στις ειδικές και περιφερειακές Διευθύνσεις του Σ.Δ.Ο.Ε., μία ή περισσότερες τριμελείς Επιτροπές Προσδιορισμού Φορολογικών Υποθέσεων με Ποινικό Ενδιαφέρον (Ε.Π.Φ.Υ.Π.Ε.).
2. Κάθε Επιτροπή συντίθεται: α) από έναν Πάρεδρο ή Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, οριζομένου σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, ο οποίος ασκεί καθήκοντα Προέδρου, β) από τον Προϊστάμενο του Τμήματος Ελέγχου ή Ερευνών της οικείας υπηρεσίας, ή, εφόσον υπάρχουν περισσότερα τέτοια τμήματα, από τον Προϊστάμενο ενός από αυτά, ή τον νόμιμο αναπληρωτή αυτού, γ) από τον Προϊστάμενο του Τμήματος Δικαστικού ή Νομικής Υποστήριξης της οικείας υπηρεσίας ή τον νόμιμο αναπληρωτή αυτού. Ο Προϊστάμενος της οικείας υπηρεσίας ορίζει υπάλληλο αυτής ως γραμματέα της Επιτροπής.
3. Βασική αποστολή της Επιτροπής είναι: α) η αξιολόγηση των πορισμάτων των φορολογικών ελέγχων που διενεργούνται από την οικεία υπηρεσία, με σκοπό την επιλογή εκείνων των υποθέσεων, για τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων και για τις οποίες κρίνεται αναγκαία η υποβολή μηνυτήριας αναφοράς προς την αρμόδια Εισαγγελία (ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις), β) η διασφάλιση της πληρότητας των πορισμάτων του φορολογικού ελέγχου σε σχέση με τις ανάγκες της ποινικής διαδικασίας, ενόψει και των εγγυήσεων που πρέπει να τηρούνται σε αυτήν, γ) η εκτίμηση της δυνατότητας και, σε θετική περίπτωση, η λήψη μέτρων συντονισμού για την προηγούμενη ολοκλήρωση όλων των επιμέρους φορολογικών ελέγχων και διαδικασιών που αφορούν συναφείς ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις, έτσι ώστε η μηνυτήρια αναφορά και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαβιβάζονται προς την Εισαγγελία να καλύπτουν το σύνολο των ποινικά αξιόλογων συμπεριφορών σε σχέση με το εκάστοτε ελεγχόμενο πρόσωπο ή / και το εκάστοτε ποινικά αξιόλογο συμβάν.
4. Κάθε έκθεση ελέγχου ή αντίστοιχου περιεχομένου πράξη, με εξαίρεση αυτές που περιέχουν διαπιστώσεις συμπεριφορών οι οποίες προδήλως στερούνται ποινικού ενδιαφέροντος, μετά τη θεώρησή της από τον προϊστάμενο του αρμόδιου τμήματος διαβιβάζεται, μαζί με τον φάκελο της υπόθεσης και σχετική συντεταγμένη στη βάση ενός κοινού προτύπου εισήγηση υπαλλήλου του Δικαστικού Τμήματος, στην Επιτροπή, προκειμένου να αξιολογηθεί ως προς τα ποινικά ενδιαφέροντα στοιχεία της. Προκειμένου να προβεί στην αντίστοιχη αξιολόγηση η Επιτροπή δικαιούται να ζητά κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή πληροφορία σε σχέση με την υπόθεση. Μπορεί επίσης να ζητά τη συμπλήρωση του ελέγχου και τη συλλογή κάθε αναγκαίου αποδεικτικού στοιχείου. Εφόσον εκκρεμούν σε σχέση με τον ίδιο ελεγχόμενο ή το ίδιο συμβάν και

άλλοι έλεγχοι, από τους οποίους αναμένεται να προκύψουν ενδείξεις για την ενδεχομένη τέλεση συναφών αδικημάτων, στο ίδιο ή σε άλλα φορολογικά έτη και για το ίδιο ή συναφή φορολογικά αντικείμενα, η Επιτροπή μπορεί να αναβάλλει την έκδοση απόφασης, μέχρι να περατωθούν και αυτοί οι έλεγχοι. Το ίδιο μπορεί να πράττει όταν κρίνει ως αναγκαία για την τεκμηριωμένη αξιολόγηση της υπόθεσης την προηγούμενη περάτωση επιμέρους διαδικασιών από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Στην περίπτωση αυτή υποβάλλει σχετικό αίτημα, προκειμένου να περατωθούν οι αναγκαίες διαδικασίες το ταχύτερο δυνατό. Στην Επιτροπή διαβιβάζεται, επίσης, κάθε άλλο στοιχείο που ενδεικνύει την τέλεση φορολογικού αδικήματος από τα αναφερόμενα στα άρθρα 1 ως 4 του παρόντος νόμου.

5. Αν η Επιτροπή κρίνει ότι για συγκεκριμένη υπόθεση, είτε εξαρχής, είτε μετά την ολοκλήρωση των ενεργειών που αναφέρονται στην παρ. 4, υφίστανται ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων, αποφασίζει την άμεση υποβολή μηνυτήριας αναφοράς προς την αρμόδια Εισαγγελία από τον προϊστάμενο της οικείας υπηρεσίας. Η Επιτροπή φροντίζει να συμπεριληφθεί στον φάκελο που θα διαβιβαστεί στην Εισαγγελία κάθε στοιχείο που κρίνει αναγκαίο για την ποινική διαδικασία.

6. Οι επιμέρους λεπτομέρειες σε σχέση με τη συγκρότηση, τις αρμοδιότητες, τα καθήκοντα και την εν γένει λειτουργία των Επιτροπών καθορίζονται με το π.δ. της παρ. 1.

Αιτιολογικές σκέψεις

Βασική καινοτομία του προτεινόμενου νέου θεσμικού πλαισίου είναι ότι εισάγεται στο στάδιο που προηγείται της αποστολής της μηνυτήριας αναφοράς από τη φορολογική διοίκηση προς την Εισαγγελία ένα νεοπαγές συλλογικό όργανο, η Επιτροπή Προσδιορισμού Φορολογικών Υποθέσεων με Ποινικό Ενδιαφέρον (Ε.Π.Φ.Υ.Π.Ε.), η οποία έχει ως βασική αποστολή το «φιλτράρισμα» και την πληρέστερη αποδεικτική τεκμηρίωση των υποθέσεων που αποστέλλονται στην Εισαγγελία. Η Επιτροπή, ειδικότερα, προβλέπεται να λειτουργεί σε κάθε φορολογική υπηρεσία με ελεγκτικές αρμοδιότητες, και επιφορτίζεται με το καθήκον να επιλέγει από τις περισσότερες υποθέσεις, που ελέγχονται από την οικεία υπηρεσία, εκείνες για τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων και για τις οποίες κρίνεται αναγκαία, ως εκ τούτου, η υποβολή μηνυτήριας αναφοράς προς την αρμόδια Εισαγγελία. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναλαμβάνει, παράλληλα, αφενός να διασφαλίζει την πληρότητα των διαβιβαζόμενων στοιχείων, συνεκτιμώντας τις ιδιαίτερες ανάγκες της ποινικής αποδεικτικής διαδικασίας, και αφετέρου να φροντίζει, όταν κρίνει ότι τούτο είναι δυνατό και σκόπιμο, να ολοκληρώνονται όλοι οι επιμέρους φορολογικοί έλεγχοι και διαδικασίες που αφορούν συναφείς ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις, έτσι ώστε η μηνυτήρια αναφορά και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαβιβάζονται προς την Εισαγγελία να καλύπτουν το σύνολο των ποινικά αξιόλογων συμπεριφορών σε σχέση με το εκάστοτε ελεγχόμενο πρόσωπο ή / και το εκάστοτε ποινικά αξιόλογο συμβάν. Με τον παραπάνω τρόπο, και υπό την προϋπόθεση ότι ο νέος θεσμός θα λειτουργήσει αποτελεσματικά, θα μπορούν να τίθενται εξαρχής εκτός του ποινικού δικαιοδοτικού μηχανισμού οι περιπτώσεις που δεν εμφανίζουν ποινικά ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά (π.χ. περιπτώσεις λογιστικών διαφορών ή αμέλειας του δράστη σε ό,τι αφορά την παράβαση των φορολογικών του

υποχρεώσεων), να προετοιμάζονται καλύτερα οι φάκελοι που αποστέλλονται στην Εισαγγελία σε ό,τι αφορά το αποδεικτικό σκέλος (π.χ. μέσω της τεκμηρίωσης της εκάστοτε κατηγορίας φοροδιαφυγής με αναφορά και σε μεθόδους απόδειξης που είναι συμβατοί με τους κανόνες απόδειξης και τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης) και να αποφεύγεται ο κατακερματισμός των υποθέσεων που συνδέονται με το ίδιο βιοτικό συμβάν. Όλα τα παραπάνω προωθούν αναμφίβολα τόσο το στόχο της αποσυμφόρησης του ποινικού δικαιοδοτικού μηχανισμού όσο και τις αρχές της οικονομίας και της ταχείας διεξαγωγής της ποινικής δίκης.

II. Δέσμευση από αποφάσεις άλλων δικαστηρίων

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας τροποποιείται ως εξής:

Άρθρο 5

Δέσμευση από αποφάσεις άλλων δικαστηρίων

1. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις άλλων διοικητικών δικαστηρίων, κατά το μέρος που αυτές αποτελούν δεδουλευμένο, σύμφωνα με όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις.
2. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη. Δεσμεύονται επίσης από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις ή τα αμετάκλητα αποφαινόμενα να μην γίνει κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης.
3. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, οι οποίες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ισχύουν έναντι όλων.
4. Ως προς τις αποφάσεις των αλλοδαπών πολιτικών δικαστηρίων, έχουν ανάλογη εφαρμογή όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 323 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτό εκάστοτε ισχύει.
5. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το δεδουλευμένο και αυτεπάγγελα.

Αιτιολογικές σκέψεις

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 § 2 ΚΔΔ, όταν το διοικητικό δικαστήριο ασχολείται με ορισμένη διοικητική παράβαση, δεν δεσμεύεται από τυχόν αθωωτική απόφαση ποινικού δικαστηρίου που προηγήθηκε, αλλά απλώς συνεκτιμά την αθώωση του κατηγορουμένου κατά τη διαμόρφωση της κυριαρχικής του κρίσης. Δεσμεύεται ωστόσο το διοικητικό δικαστήριο από αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη. Πρόκειται για μια ρύθμιση η οποία απορρέει από τον διακριτό χαρακτήρα διοικητικής και ποινικής δικαιοδοσίας, αλλά και τη διαβάθμιση των αποδεικτικών αξιώσεων της ποινικής δίκης σε σχέση με τη διοικητική, κάτι που επαναλαμβάνεται διαρκώς στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Οι πρόσφατες, ωστόσο, εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ, και ιδίως η απόφασή του στην υπόθεση *Καπετάνιος κ.ά. κατά Ελλάδας* της 30.4.2015, επιβάλλουν νομοθετική παρέμβαση, η οποία να επεκτείνει το δεδουλευμένο αθωωτικής απόφασης ώστε να δεσμεύει (και) τα διοικητικά δικαστήρια, λαμβάνοντας έστω υπόψη τη νομική βάση για την έκδοση αθωωτικής απόφασης από ποινικό δικαστήριο (ή αμετάκλητου βουλεύματος που αποφαινεται να μη γίνει κατηγορία από δικαστικό συμβούλιο). Εξάλλου, και στον χώρο του διοικητικού δικαίου αναγνωρίζεται ενίοτε ότι διοικητική πράξη της οποίας η ελάσσωσ πρόταση στηρίζεται σε πραγματικά δεδομένα των οποίων η ανυπαρξία έχει διαπιστωθεί στο πλαίσιο αθωωτικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου (ή απαλλακτικού βουλεύματος δικαστικού συμβουλίου) στερείται νόμιμης βάσης. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση των

πειθαρχικών οργάνων, τα οποία (θα έπρεπε να) δεσμεύονται από αθωωτική απόφαση ποινικού δικαστηρίου ως προς την ανυπαρξία πραγματικών περιστατικών τα οποία συγκροτούν (και) την πειθαρχική ευθύνη.

Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 5 § 2 ΚΔΔ, ώστε τα διοικητικά δικαστήρια να δεσμεύονται από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις ή τα αμετάκλητα αποφαινόμενα να μην γίνει κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης. Με τη διάταξη αυτή, δεν θα παράγεται δεσμευτικό αποτέλεσμα εφόσον η απαλλαγή του κατηγορουμένου στηρίχθηκε, λ.χ., σε έλλειψη εξωτερικού όρου του αξιοποίνου (ο οποίος αξιώνεται μόνο στο πλαίσιο της ποινικής διάταξης) ή δόλου (υπό την προϋπόθεση η διοικητική παράβαση να μην προϋποθέτει και η ίδια κατάφαση δόλου). Έτσι, διασφαλίζεται το τεκμήριο αθωότητας, τουλάχιστον για τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η αθώωση του κατηγορουμένου από ποινικό δικαστήριο ερείδεται στην ανυπαρξία πράξης κι όχι απλά σε μη πλήρωση επιμέρους στοιχείων της νομοτυπικής μορφής τα οποία δεν συγκροτούν (και) τη διοικητική παράβαση.

ΝΟΜΟΣ XXX «Αδικήματα φοροδιαφυγής και συναφείς διατάξεις»

Άρθρο 14

Ειδικές δικονομικές ρυθμίσεις

[...]

3. Η αμετάκλητη ακύρωση ή μεταρρύθμιση πράξης προσδιορισμού φόρου από τη φορολογική διοίκηση ή τα διοικητικά δικαστήρια, εφόσον στηρίζεται σε ουσιαστικούς λόγους που ισοδυναμούν με άρνηση της ύπαρξης στοιχείων που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση των αδικημάτων των άρθρων 1 ως 3, δεσμεύει τα ποινικά δικαστήρια που εκδικάζουν αυτά τα αδικήματα. Το αυτό με τους ίδιους όρους ισχύει και για τις περιπτώσεις αμετάκλητης ακύρωσης ή μεταρρύθμισης απόφασης επιβολής προστίμου που εκδόθηκε σε σχέση με αδίκημα του άρθρου 4. Αντίθετα, τα ποινικά δικαστήρια δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν υπόψη τις πράξεις και αποφάσεις των οργάνων της φορολογικής διοίκησης ή των διοικητικών δικαστηρίων που κρίνουν καταφατικά σε σχέση με τη συνδρομή στοιχείων που συγκροτούν τα αδικήματα των άρθρων 1 ως 4, κατά το μέτρο που οι πράξεις ή η αποφάσεις αυτές δεν τηρούν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης.

Αιτιολογικές σκέψεις

Η επιλογή του Έλληνα νομοθέτη κατά τα τελευταία χρόνια υπήρξε η απεξάρτηση της έναρξης της ποινικής διαδικασίας από την περάτωση της διοικητικής διαγνωστικής διαδικασίας σε σχέση με την ύπαρξη και την έκταση της φορολογικής οφειλής. Ωστόσο αυτή η επιλογή δεν συνοδεύτηκε από αναπροσαρμογή ορισμένων ρυθμίσεων, οι οποίες συνδέονταν με την παραπάνω «εξάρτηση», επιδρώντας στα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 17 και 18 Ν. 2523/1997. Για παράδειγμα, διατηρήθηκε η διάταξη του άρθρου 21 § 3 εδ. α' Ν. 2523/1997, σύμφωνα με την οποία η τελεσίδικη κρίση του διοικητικού δικαστηρίου δεσμεύει τα ποινικά δικαστήρια ως προς τα εξής: (α) στην περίπτωση των αδικημάτων του άρθρου 17 Ν. 2523/1997, ως προς το ύψος

των αποκρυβέντων εισοδημάτων και του αναλογούντος σε αυτά φόρου και (β) στην περίπτωση των αδικημάτων του άρθρου 18 Ν. 2523/1997, ως προς το ύψος του αποδοτέου φόρου. Προκαλείται έτσι το οξύμωρο αποτέλεσμα ένα ποινικό δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο να εκδικάσει ένα αδίκημα μη απόδοσης ΦΠΑ σε βαθμό κακουργήματος, από τη μια να δεσμεύεται από τυχόν διοικητικό δεδικασμένο βάσει του άρθρου 21 § 3 εδ. α' Ν. 2523/1997, ενώ, από την άλλη, να καλείται να προχωρήσει «κατά προτεραιότητα» στην εκδίκαση (άρθρο 21 § 2 περ. α' Ν. 2523/1997), χωρίς να αναμένει την περάτωση της τυχόν εξελισσόμενης διοικητικής δικαστικής διαδικασίας που έχει διανοιχθεί κατόπιν προσφυγής του φορολογούμενου κατά της πράξης προσδιορισμού ΦΠΑ. Πέρα από την αναπροσαρμογή των διατάξεων που αφορούν την επίδραση της διοικητικής διαδικασίας στην έναρξη της ποινικής δίωξης, προτείνεται ρύθμιση με την οποία: (α) επιβεβαιώνεται η δέσμευση του ποινικού δικαστή από αμετάκλητη ακύρωση ή μεταρρύθμιση πράξης προσδιορισμού φόρου ή απόφασης επιβολής προστίμου (από μέρους της φορολογικής διοίκησης ή των αρμόδιων διοικητικών δικαστηρίων), εφόσον τούτη στηρίζεται σε ουσιαστικούς λόγους που ισοδυναμούν με άρνηση της ύπαρξης στοιχείων τα οποία συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση των αδικημάτων των άρθρων 1 ως 3· (β) προβλέπεται ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν υπόψη τις πράξεις και αποφάσεις των οργάνων της φορολογικής διοίκησης ή των διοικητικών δικαστηρίων που κρίνουν καταφατικά σε σχέση με τη συνδρομή στοιχείων που συγκροτούν τα αδικήματα των άρθρων 1 ως 4, κατά το μέτρο που οι πράξεις ή η αποφάσεις αυτές δεν τηρούν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης. Επιτυγχάνονται έτσι δύο στόχοι: αφενός επαναβεβαιώνεται η αυτονόητη παραδοχή ότι δεν είναι νοητή η ποινική καταδίκη για φοροδιαφυγή σε περίπτωση ανυπαρξίας φορολογικής οφειλής (ή ενεργού προστίμου), όπως αυτή η ανυπαρξία έχει διαπιστωθεί από τις αρμόδιες διοικητικές αρχές ή τα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια. Εφόσον, εξάλλου, έχει ήδη περατωθεί η ποινική δίκη, πριν λάβει χώρα η παραπάνω διαπίστωση, διανοίγεται η δυνατότητα του καταδικασθέντα για υποβολή αίτησης επανάληψης της διαδικασίας με βάση το άρθρο 525 ΚΠΔ. Αφετέρου καθίσταται σαφές ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν υπόψη τις πράξεις και αποφάσεις των οργάνων της φορολογικής διοίκησης ή των διοικητικών δικαστηρίων που κρίνουν καταφατικά σε σχέση με τη συνδρομή στοιχείων που συγκροτούν τα αδικήματα των άρθρων 1 ως 4, κατά το μέτρο που οι πράξεις ή η αποφάσεις αυτές δεν τηρούν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται, π.χ., ότι αποδεικτικά πορίσματα της διοικητικής διαδικασίας ή δίκης, στον βαθμό που έχουν στηριχθεί σε αποδεικτικά μέσα που προσβάλλουν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης (π.χ. την αρχή της μη αυτοενοχοποίησης) δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται ως έρεισμα για την τελευταία.

III. Συνυπολογισμός κυρώσεων

1. Συνυπολογισμός διοικητικών κυρώσεων κατά την επιβολή ποινής

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Στο άρθρο 79 ΠΚ προστίθεται παράγραφος 4, η οποία έχει ως εξής:

Άρθρο 79

Δικαστική επιμέτρηση της ποινής

4. Όταν η πράξη αποτελεί ταυτόχρονα διοικητική παράβαση, η επιβολή ή / και η εκτέλεση διοικητικής κύρωσης λαμβάνονται υπόψη προς όφελος του καταδικασθέντος.

Η υπάρχουσα παράγραφος 4 του άρθρου 79 αναριθμείται σε 5.

Στο άρθρο 80 παρ. 1 ΠΚ προστίθενται δεύτερο και τρίτο εδάφιο, τα οποία έχουν ως εξής:

Άρθρο 80

Επιμέτρηση ποινών σε χρήμα

1. [...]

Όταν η πράξη αποτελεί ταυτόχρονα διοικητική παράβαση, τυχόν χρηματικές διοικητικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν αμετάκλητα αφαιρούνται. Σε κάθε άλλη περίπτωση εφαρμόζεται η ρύθμιση του άρθρου 79 παρ. 4.

2. Συνυπολογισμός ποινών κατά την επιβολή διοικητικής κύρωσης

Προτείνεται η εισαγωγή διάταξης με το ακόλουθο περιεχόμενο, πλάι σε διοικητικές διατάξεις οι οποίες απειλούν διοικητικές κυρώσεις για παραβάσεις που αποτελούν ταυτόχρονα και ποινικά αδικήματα:

Άρθρο XX

1. Όταν η παράβαση αποτελεί ταυτόχρονα ποινικό αδίκημα, τυχόν ποινές σε χρήμα που επιβλήθηκαν αμετάκλητα γι' αυτό αφαιρούνται από την επιβλητέα χρηματική διοικητική κύρωση, εκτός και αν κατά την επιμέτρηση των ποινών σε χρήμα έχει εφαρμοστεί ήδη το άρθρο 80 παρ. 1 εδάφιο β ΠΚ.

2. Όταν η πράξη αποτελεί ταυτόχρονα ποινικό αδίκημα, οι ποινές σε χρήμα, εφόσον δεν καταλαμβάνονται από την ρύθμιση της παραγράφου 1, ή άλλες ποινικές κυρώσεις λαμβάνονται υπόψη κατά την επιβολή της διοικητικής κύρωσης.

Αιτιολογικές σκέψεις

Σε σχέση με το σημαντικό ζήτημα της διπλής αξιολόγησης της ίδιας συμπεριφοράς εξαιτίας της επιβολής τόσο διοικητικών όσο και ποινικών κυρώσεων, απαιτείται εναρμόνιση με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Πράγματι, η παράλληλη κίνηση τόσο της διοικητικής όσο και της ποινικής διαδικασίας επί των ίδιων πραγματικών περιστατικών, αλλά και η συνακόλουθη δυνατότητα επιβολής τόσο διοικητικών όσο και ποινικών κυρώσεων, εγείρει ζήτημα σεβασμού της αρχής *ne bis in idem*. Η συναφής προβληματική έχει

συζητηθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 4 § 1 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ, με βάση το οποίο συζητείται τόσο ο κατ' ουσίαν ποινικός χαρακτήρας ορισμένων διοικητικών κυρώσεων όσο και η έννοια της «ταυτότητας της παράβασης». Μια πειστική διάκριση ανάμεσα σε «διοικητικές ποινές» και «διοικητικά μέτρα» θα αντιμετώπιζε βέβαια τα προβλήματα που συναρτώνται με το πρώτο σκέλος. Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, την αποφυγή διπλής αξιολόγησης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζει το γαλλικό μοντέλο. Σύμφωνα με αυτό, καθιερώνεται δυνατότητα «περιορισμένης σώρευσης» ανάμεσα στις διοικητικές και τις ποινικές κυρώσεις επί της ίδιας παράβασης. Με άλλα λόγια, χωρεί η επιβολή περισσότερων κυρώσεων επί της ίδιας παράβασης (στο πλαίσιο της ίδιας ή διαφορετικών διαδικασιών), ωστόσο το άθροισμα των επιμέρους κυρώσεων δεν μπορεί να υπερβεί συνολικά το ανώτατο όριο οποιασδήποτε από τις απειλούμενες (επιμέρους) κυρώσεις. Η θέσπιση ανάλογου περιορισμού προτείνεται και στο ελληνικό δίκαιο: ένας τέτοιος περιορισμός θα ήταν ευχερώς εφαρμόσιμος στην περίπτωση της επιβολής ομοειδών κυρώσεων (π.χ. διοικητικά πρόστιμα έναντι χρηματικών ποινών). Τυχόν επέκταση τέτοιου συστήματος κατά τρόπο που να καταλαμβάνει ακόμη και ετεροειδείς κυρώσεις θα προϋπέθετε θέσπιση μιας ενιαίας «μονάδας μέτρησης», η οποία θα επέτρεπε την εφαρμογή μιας ενιαίας κλίμακας αντιστοίχισης κυρώσεων. Αν και ένα τέτοιο σύστημα θα διευκόλυνε καταρχήν την παράλληλη κίνηση τόσο της διοικητικής όσο και της ποινικής διαδικασίας χωρίς να παραβιάζεται η αρχή *ne bis in idem*, η υιοθέτησή του δεν ενδείκνυται, αφού θα νόθευε το σύστημα επιβολής κυρώσεων που ισχύει στην Ελλάδα. Αντίθετα, σκόπιμος κρίνεται ο μετριασμός της ποινής μέσω της αναγνώρισης (ειδικά προβλεπόμενου) επιμετρητικού κανόνα για τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες προηγήθηκε (της ποινικής καταδίκης) η επιβολή διοικητικής κύρωσης, καθώς και η εκτέλεση της τελευταίας (π.χ. αποδεδειγμένη πληρωμή του οφειλόμενου ποσού στην περίπτωση της επιβολής διοικητικού προστίμου). Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, εξάλλου, σκόπιμη είναι η εφαρμογή της παραπάνω αρχής και προς την αντίστροφη κατεύθυνση: εφόσον, δηλαδή, προηγείται η αμετάκλητη επιβολή ποινής, η τελευταία θα πρέπει να συνυπολογίζεται κατά τη μεταγενέστερη επιβολή της διοικητικής κύρωσης, οδηγώντας σε μείωση αυτής κατά ορισμένο νομοθετικά προσδιορισμένο ποσοστό. Ο συνυπολογισμός αυτός μπορεί μάλιστα να λαμβάνει χώρα ακόμη και στην περίπτωση που η επιβολή της ποινής έπεται μεν της επιβολής της διοικητικής κύρωσης από διοικητικό όργανο αλλά προηγείται του ελέγχου αυτής από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο. Προτείνεται, επομένως, η εισαγωγή διατάξεων (τόσο στον Ποινικό Κώδικα όσο και στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας), οι οποίες να επιτυγχάνουν τον παραπάνω στόχο προς αμφότερες τις κατευθύνσεις.

Παράρτημα στην ενότητα III
Αποτελεσματικότερη τήρηση της αρχής *ne bis in idem*¹

Η συζήτηση σχετικά με την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* τέθηκε πρόσφατα σε νέα βάση, εξαιτίας της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *Καπετάνιος κ.ά. κατά Ελλάδα*. Στην εν λόγω απόφασή του, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι υπό κρίση διοικητικές κυρώσεις (πολλαπλά τέλη κατά τον Τελωνειακό Κώδικα) συνιστούσαν συγκαλυμμένες ποινές, δεδομένης της βαρύτητάς τους (τόσο μάλιστα της βαρύτητας των επιβληθεισών κυρώσεων όσο κι εκείνης των απειλούμενων ανώτατων ορίων). Έτσι, «ενεργοποιούνται» τα άρθρα 6 § 2 της ΕΣΔΑ και 4 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, τα οποία κατοχυρώνουν το τεκμήριο αθωότητας και την αρχή *ne bis in idem*, αντίστοιχα. Εν συνεχεία, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν είναι δυνατή η κίνηση δεύτερης διαδικασίας η οποία έπεται έκδοσης αμετάκλητης (καταδικαστικής ή αθωωτικής) απόφασης επί ταυτόσημων (κατ' ουσίαν) πραγματικών περιστατικών (παραπέμποντας και στη σχετική νομολογία του ΔΕΕ). Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η απόφαση γενικεύει τη συζήτηση και πέραν του αδικήματος της λαθρεμπορίας, κάνοντας μάλιστα ρητή αναφορά στα φορολογικά αδικήματα.

Οκτώ ημέρες μετά τη δημοσίευση της απόφασης του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Καπετάνιος κ.ά. κατά Ελλάδα*, εκδόθηκε η ΟλΣτΕ 1741/2015, η οποία αφορά το ζήτημα της τυχόν παραβίασης της αρχής *ne bis in idem* από την παράλληλη κίνηση ποινικής και διοικητικής διαδικασίας. Η υπόθεση αφορούσε την επιβολή διαφυγόντων δασμών και φόρων καθώς και πολλαπλού τέλους λόγω λαθρεμπορίας, σε υπόθεση όπου οι αιτούντες κηρύχθηκαν αθώοι της ποινικής κατηγορίας λαθρεμπορίας, με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου. Το ΣτΕ έκρινε ότι η αρχή *ne bis in idem* δεν βρίσκει πεδίο εφαρμογής, διότι «το πολλαπλό τέλος δεν συνιστά ποινή του ποινικού δικαίου, που επιβάλλεται από τα ποινικά δικαστήρια. Συνεπώς, ούτε η έναρξη ούτε η εξέλιξη της διαδικασίας επιβολής του πολλαπλού τέλους και της τυχόν ανοιγείσας διοικητικής δίκης κωλύεται σε περίπτωση που για την ίδια παράβαση έχει ολοκληρωθεί η ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων διαδικασία με απόφαση που έχει καταστεί απρόσβλητη». Σε σχέση με το άρθρο 5 § 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (όπως ισχύει), το ΣτΕ έκρινε ότι δεν προσκρούει στα άρθρα 4 § 1 και 20 § 1 του Συντάγματος, ενόψει των διαφορών μεταξύ ποινικής και διοικητικής δίκης και, ιδίως, ενόψει της διαφοροποίησης των κανόνων απόδειξης που διέπουν τις δύο αυτές κατηγορίες δικών, «καθόσον στη διοικητική δίκη δεν ισχύει η αρχή *in dubio pro reo* και ο διοικητικός δικαστής, προκειμένου να προβεί στην ακύρωση της διοικητικής κύρωσης, πρέπει να σχηματίσει πλήρη και βέβαιη δικανική πεποίθηση για τη μη διάπραξη της παράβασης».

¹ Η παρούσα ενότητα προστέθηκε στο σχέδιο μετά το συνέδριο της 24-25.4.2015, κυρίως ως αποτέλεσμα της έκδοσης της απόφασης του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Καπετάνιος κ.ά. κατά Ελλάδα* της 30.4.2015. Πρόκειται για μια εναλλακτική (του συνυπολογισμού των κυρώσεων) προσέγγιση, η οποία ενισχύει ακόμη περισσότερο την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* σε σχέση με όσα προτείνονται παραπάνω.

Οι εξελίξεις αυτές διαγράφουν βέβαια ένα ρευστό τοπίο σε ό,τι αφορά το σύνολο των φορολογικών και τελωνειακών παραβάσεων όπως προβλέπονται σήμερα. Λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη την εν γένει νομολογία του ΕΔΔΑ, δεν είναι βέβαιο ότι ένα σχήμα «συνυπολογισμού» κυρώσεων (όπως αυτό προτείνεται αμέσως παραπάνω) θα θεωρούνταν «επαρκές» υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, εφόσον το τελευταίο δεν ανέχεται (σύμφωνα με το ΕΔΔΑ) την παράλληλη κίνηση δύο διαδικασιών. Επομένως, μια πιθανή εναλλακτική λύση θα πρέπει να αναζητηθεί στην επιλογή μιας διαδικασίας ανά υπόθεση (διοικητικής ή ποινικής), ανάλογα με τη βαρύτητα της εκάστοτε παράβασης. Η λύση αυτή απαιτεί δραστική αναμόρφωση του συνολικού (διοικητικού και ποινικού) χώρου των φορολογικών και τελωνειακών αδικημάτων, κατά τρόπο ώστε, για παράδειγμα, να απειλούνται μόνο διοικητικές κυρώσεις μέχρι ένα ύψος «ζημίας», και μόνο ποινικές κυρώσεις από εκεί και πάνω (επαυξημένες, ώστε να απαντούν στο κενό που θα καταλειφθεί μέσω της σύστοιχης κατάργησης των παράλληλα απειλούμενων διοικητικών κυρώσεων). Επιπλέον, μια τέτοια εκ βάθρων αναμόρφωση του συστήματος θα προϋπέθετε παρεμβάσεις σε σειρά πεδίων τα οποία κείνται στην «τομή» διοικητικής και ποινικής διαδικασίας, όπως λ.χ. οι διάφορες μορφές διοικητικού συμβιβασμού, η έμπρακτη μετάνοια και η εντελής ικανοποίηση, αλλά και η ποινική διαπραγμάτευση, εάν τελικά ήθελε υιοθετηθεί.

Εναλλακτικά, πάντως, η διασφάλιση της ύπαρξης και προόδου μιας και μόνης διαδικασίας ανά υπόθεση θα μπορούσε να λάβει χώρα ακόμη και υπό το ισχύον καθεστώς (δηλαδή της παράλληλης απειλής τόσο διοικητικών όσο και ποινικών κυρώσεων επί ταυτόσημων συμπεριφορών) σε *δικονομικό* επίπεδο, με κατάλληλη αξιοποίηση της προτεινόμενης Επιτροπής Προσδιορισμού Υποθέσεων με Φορολογικό Ενδιαφέρον. Η Επιτροπή αυτή θα μπορούσε να αξιολογεί τα πορίσματα των φορολογικών ελέγχων που διενεργούνται από την εκάστοτε οικεία υπηρεσία, με σκοπό την επιλογή εκείνων των υποθέσεων, για τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων και για τις οποίες κρίνεται αναγκαία η υποβολή μηνυτήριας αναφοράς προς την αρμόδια Εισαγγελία (ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις), και να διασφαλίζει την αναστολή της διαδικασίας επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε όσες υποθέσεις έχουν κριθεί ως ποινικά ενδιαφέρουσες υπό την παραπάνω έννοια. Με το αμετάκλητο πέρας της ποινικής διαδικασίας, η υπόθεση θα επαναδιαβιβάζεται στην Επιτροπή προκειμένου να αποφασιστεί η συνέχιση ή μη της διοικητικής διαδικασίας, ανάλογα με την έκβαση της ποινικής διαδικασίας και την ταυτότητα ή μη των πραγματικών περιστατικών που ήγειραν την ποινική δίωξη σε σχέση με εκείνα που στοιχειοθετούν την τυχόν διοικητική παράβαση². Τρία θα ήταν

² Η αρμοδιότητα αυτή (στο εδώ προτεινόμενο εναλλακτικό σχήμα) θα περιλαμβανόταν ρητά στο άρθρο 17 § 3 του προτεινόμενου νομοθετήματος με τίτλο «Αδικήματα φοροδιαφυγής και συναφείς διατάξεις», το οποίο αφορά την Επιτροπή Προσδιορισμού Υποθέσεων με Φορολογικό Ενδιαφέρον. Η σχετική παράγραφος θα διαμορφωνόταν, ενδεικτικά, ως εξής (σε πλάγια γράμματα η περίπτωση β', όπου και η προσθήκη της αρμοδιότητας σε σχέση με την προτεινόμενη διάταξη): «3. Βασική αποστολή της Επιτροπής είναι: (α) η αξιολόγηση των πορισμάτων των φορολογικών ελέγχων που διενεργούνται από την οικεία υπηρεσία, με σκοπό την επιλογή εκείνων των υποθέσεων, για τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων και για τις οποίες κρίνεται αναγκαία η υποβολή μηνυτήριας αναφοράς προς την αρμόδια Εισαγγελία (ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις), (β) η διασφάλιση της

τα πιθανά ενδεχόμενα: i) εφόσον ο κατηγορούμενος αθωωθεί από το ποινικό δικαστήριο, θα λειτουργεί το άρθρο 5 § 2 ΚΔΔ (όπως προτείνεται στο σχέδιο), και θα κωλύεται η επιβολή διοικητικής κύρωσης επί των ίδιων πραγματικών περιστατικών· ii) εφόσον ο κατηγορούμενος καταδικαστεί αμετάκλητα από το ποινικό δικαστήριο, η επιβολή ποινικής κύρωσης θα αποκλείει την επιβολή διοικητικής κύρωσης (κατ' εφαρμογή ρήτρας «επικουρικότητας» που θα πρέπει να ισχύει για κάθε συναφές διοικητικό νομοθέτημα)³· iii) εφόσον η ποινική διαδικασία ολοκληρωθεί αμετάκλητα χωρίς απόφαση επί της ουσίας (π.χ. επί οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης), η Επιτροπή Προσδιορισμού Υποθέσεων με Φορολογικό Ενδιαφέρον θα μπορεί να διαβιβάζει την υπόθεση στο αρμόδιο για την επιβολή διοικητικής κύρωσης όργανο, εφόσον κρίνει ότι ο λόγος που οδήγησε στην παύση της ποινικής διαδικασίας δεν επιδρά στη διοικητική διαδικασία. Ένα τέτοιο σχήμα θα μπορούσε να λειτουργήσει ακόμη και στο πλαίσιο της διατήρησης του υφιστάμενου συστήματος παράλληλων διοικητικών και ποινικών κυρώσεων (έστω με επίταση των τελευταίων, ώστε να καλυφθεί το κενό που θα καταλειφθεί από τη μη επιβολή διοικητικών κυρώσεων⁴), διασφαλίζοντας την τήρηση της αρχής *ne bis in idem* με βάση (και) την πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ.

αναστολής της διαδικασίας επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε όσες υποθέσεις έχουν κριθεί ως ποινικά ενδιαφέρουσες υπό την παραπάνω έννοια, καθώς και η κρίση περί συνέχισης ή μη της διοικητικής διαδικασίας μετά την αμετάκλητη περάτωση της ποινικής διαδικασίας, ανάλογα με την έκβαση της τελευταίας, (γ) η διασφάλιση της πληρότητας των πορισμάτων του φορολογικού ελέγχου σε σχέση με τις ανάγκες της ποινικής διαδικασίας, ενόψει και των εγγυήσεων που πρέπει να τηρούνται σε αυτήν, (δ) η εκτίμηση της δυνατότητας και, σε θετική περίπτωση, η λήψη μέτρων συντονισμού για την προηγούμενη ολοκλήρωση όλων των επιμέρους φορολογικών ελέγχων και διαδικασιών που αφορούν συναφείς ποινικά ενδιαφέρουσες υποθέσεις, έτσι ώστε η μηνυτήρια αναφορά και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαβιβάζονται προς την Εισαγγελία να καλύπτουν το σύνολο των ποινικά αξιόλογων συμπεριφορών σε σχέση με το εκάστοτε ελεγχόμενο πρόσωπο ή / και το εκάστοτε ποινικά αξιόλογο συμβάν».

³ Για παράδειγμα, θα μπορούσε να προστεθεί διάταξη με το ακόλουθο περιεχόμενο στον Τελωνειακό Κώδικα [Ν. 2960/2001]: «Οι διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στις διατάξεις των άρθρων [...] επιβάλλονται μόνο εφόσον δεν έχει επιβληθεί ποινική κύρωση για την ίδια παράβαση με καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου».

⁴ Για παράδειγμα, πλάι στη στέρηση της ελευθερίας ποινή που απειλείται για παραβάσεις λαθρεμπορίας θα μπορούσε να απειλείται χρηματική ποινή η οποία να υπολογίζεται σε πολλαπλάσιο του ποσού του διαφυγόντος φόρου ή του χορηγηθέντος φορολογικού πλεονεκτήματος (σύστοιχα προς τα σημερινά «πολλαπλά τέλη»). Αυτονόητο είναι ότι η επίταση αυτού του είδους (δηλαδή μέσω της απειλής χρηματικής ποινής πλάι στη στέρηση της ελευθερίας ποινή) των ποινικών κυρώσεων που απειλούνται για συμπεριφορές που σήμερα αντιμετωπίζονται και με διοικητικές κυρώσεις θα ήταν αναγκαία και στο πλαίσιο ενός σχήματος πλήρους διαχωρισμού ποινικών και διοικητικών παραβάσεων.

IV. Αποδεικτικά μέσα διοικητικής διαδικασίας και ποινική δίκη

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Στο άρθρο 179 προστίθεται παράγραφος 2 με το ακόλουθο περιεχόμενο:

Άρθρο 179

2. Τα ποινικά δικαστήρια δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν υπόψη τα πορίσματα διοικητικών ερευνών ή αποφάσεων διοικητικών οργάνων ή δικαστηρίων τα οποία κρίνουν καταφατικά σε σχέση με τη συνδρομή στοιχείων διοικητικών παραβάσεων που συνιστούν παράλληλα προϋποθέσεις αξιόποινων πράξεων, κατά το μέτρο που τα πορίσματα αυτά ή οι αποφάσεις αυτές δεν τηρούν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης.

Αιτιολογικές σκέψεις

Σε ό,τι αφορά τη διεξαγωγή των διοικητικών ερευνών οι οποίες εφάπτονται με (ποινικού ενδιαφέροντος) υποθέσεις οικονομικής εγκληματικότητας και διαφθοράς, εμφανίζεται σήμερα το φαινόμενο το βάρος της έρευνας να μετατίθεται στο διοικητικό κομμάτι, με αποτέλεσμα οι μεν αποδεικτικές ανάγκες (και) της ποινικής υπόθεσης να έχουν σε μεγάλο βαθμό ικανοποιηθεί, τα δε δικαιώματα του υπόπτου (και μετέπειτα κατηγορουμένου) να παραμένουν κενό γράμμα στην πράξη. Έτσι, θα πρέπει να χωρήσει εμπλουτισμός των δικαιωμάτων του διοικουμένου, κατά τρόπο που να προσιδιάζουν σε όσα ισχύουν και στο πλαίσιο ποινικών ερευνών, επιλύοντας το πρόβλημα «εν τη γενέσει». Προτείνεται, ωστόσο, η εισαγωγή ρύθμισης στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, με την οποία να καθίσταται σαφές ότι ο ποινικός δικαστής δεν μπορεί να στηρίζεται στο προϊόν διοικητικής έρευνας, εφόσον διαπιστώνεται ουσιώδης απόκλιση από θεμελιώδεις αρχές της ποινικής δίκης. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν υπόψη τα πορίσματα διοικητικών ερευνών ή αποφάσεων διοικητικών οργάνων ή δικαστηρίων τα οποία κρίνουν καταφατικά σε σχέση με τη συνδρομή στοιχείων διοικητικών παραβάσεων που συνιστούν παράλληλα προϋποθέσεις αξιόποινων πράξεων, στο μέτρο που τα πορίσματα αυτά ή οι αποφάσεις αυτές δεν τηρούν τις εγγυήσεις της ποινικής δίκης. Με τη διάταξη αυτή, αποσκοπείται –στο παράδειγμα των φορολογικών ελέγχων- ο αποκλεισμός όχι κατ' ανάγκη ολόκληρης της έκθεσης ελέγχου, αλλά μόνο εκείνου/ων του/των τμήματος/ων της όπου εντοπίζεται πρόβλημα τήρησης εγγυήσεων (όπως λ.χ. η αρχή της μη αυτοενοχοποίησης). Έτσι, κατοχυρώνεται ο αποκλεισμός αποδεικτικών στοιχείων, η αξιοποίηση των οποίων θα συνιστούσε έμμεση καταστρατήγηση δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η ποινική δικονομία.

V. Δικαιοκρατικός εμπλουτισμός της πειθαρχικής διαδικασίας και σχέση αυτής με την ποινική δίκη

ΥΠΑΛΛΗΛΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Τα άρθρα 108, 109 και 114 του Υπαλληλικού Κώδικα τροποποιούνται ως εξής:

Άρθρο 108

Εφαρμογή αρχών και κανόνων του ποινικού δικαίου

1. Αρχές και κανόνες του ποινικού δικαίου και της ποινικής δικονομίας εφαρμόζονται αναλόγως και στο πειθαρχικό δίκαιο, εφόσον δεν αντίκεινται στις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου και συνάδουν με τη φύση και το σκοπό της πειθαρχικής διαδικασίας.
2. Εφαρμόζονται ιδίως οι αρχές και οι κανόνες που αφορούν:
 - α) την προστασία των δικαιολογημένων συμφερόντων του πειθαρχικώς διωκομένου ή της υπηρεσίας για τη διατύπωση δυσμενών κρίσεων και εκφράσεων ή τη διενέργεια εκδηλώσεων εκ μέρους του εν λόγω υπαλλήλου εφόσον δεν στοιχειοθετείται το πειθαρχικό παράπτωμα της αναξιοπρεπούς ή ανάρμοστης ή ανάξιας για υπάλληλο συμπεριφοράς,
 - β) άλλους λόγους αποκλεισμού του άδικου χαρακτήρα της πράξης,
 - γ) τους λόγους αποκλεισμού της υπαιτιότητας και του καταλογισμού, μεταξύ των οποίων την πραγματική και νομική πλάνη,
 - δ) τις ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές περιστάσεις για την επιμέτρηση της πειθαρχικής ποινής, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας,
 - ε) το τεκμήριο της αθωότητας του πειθαρχικώς διωκομένου,
 - στ) το δικαίωμα σιγής του πειθαρχικώς διωκομένου,

[...]

Άρθρο 109

Πειθαρχικές ποινές

1. Οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται στους υπαλλήλους είναι:
 - α) η έγγραφη επίπληξη,
 - β) το πρόστιμο έως τις αποδοχές δώδεκα (12) μηνών,
 - γ) η στέρηση του δικαιώματος για προαγωγή από ένα (1) έως πέντε (5) έτη,
 - δ) η στέρηση του δικαιώματος συμμετοχής σε διαδικασία επιλογής προϊσταμένου οργανικής μονάδας οποιουδήποτε επιπέδου από ένα (1) έως πέντε (5) έτη,
 - ε) η αφαίρεση της άσκησης των καθηκόντων προϊσταμένου οργανικής μονάδας οποιουδήποτε επιπέδου για τη θητεία ή το υπόλοιπό της,
 - στ) ο υποβιβασμός έως δύο (2) βαθμούς,
 - ζ) η προσωρινή παύση από τρεις (3) έως δώδεκα (12) μήνες με πλήρη στέρηση των αποδοχών και
 - η) η οριστική παύση.
2. Για την επιβολή οποιασδήποτε πειθαρχικής ποινής σε υπάλληλο τηρείται η αρχή της αναλογικότητας και συνεκτιμώνται οι ιδιαίτερες συνθήκες τέλεσης του παραπτώματος, ο βαθμός υπαιτιότητας του υπαλλήλου, η εν γένει προσωπικότητά του, τυχόν έμπρακτη μετάνοια, καθώς και η υπηρεσιακή του εικόνα όπως προκύπτει από το προσωπικό του μητρώο.

[...]

Άρθρο 114

Σχέση της πειθαρχικής διαδικασίας με την ποινική δίκη

1. Η πειθαρχική διαδικασία είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από την ποινική ή άλλη δίκη.
2. Η ποινική δίκη δεν αναστέλλει την πειθαρχική διαδικασία. Το πειθαρχικό όργανο όμως μπορεί με απόφασή του, η οποία είναι ελευθέρως ανακλητή, να διατάξει, για εξαιρετικούς λόγους, την αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει το ένα (1) έτος. Αναστολή δεν επιτρέπεται σε περίπτωση που το πειθαρχικό παράπτωμα θίγει σοβαρά το κύρος της υπηρεσίας.
3. Το πειθαρχικό όργανο δεσμεύεται από την κρίση που περιέχεται σε αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου ή σε αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα, μόνο ως προς την ύπαρξη ή την ανυπαρξία πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόσταση πειθαρχικού παραπτώματος.
[...]

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η παρ. 1 του άρθρου 320 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τροποποιείται ως εξής:

Άρθρο 320

Ορισμός δικασίμου και κλήτευση στο ακροατήριο

1. Ο ορισμός δικασίμου στις περιπτώσεις κατηγορουμένων που κρατούνται προσωρινά ή έχουν τεθεί σε κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση ή είναι υπάλληλοι που έχουν τεθεί σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία ή τους έχει επιβληθεί δέσμευση περιουσιακών στοιχείων γίνεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα.

Αιτιολογικές σκέψεις

Παρά τις αλληπάλληλες τροποποιήσεις του Υπαλληλικού Κώδικα κατά το τελευταίο διάστημα, δεν εντοπίζεται κάποια ουσιώδης συμβολή στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Η βραδύτητα των σχετικών διαδικασιών, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αξιολογείται το αποδεικτικό υλικό, δημιουργούν ενίοτε επιπλέον προβλήματα σε σχέση με τον χειρισμό των συναφών υποθέσεων, τόσο από την άποψη της αναποτελεσματικότητας όσο και από την άποψη της (μη) τήρησης δικαιοκρατικών αρχών, ιδιαίτερα σε σχέση με τη λήψη επαχθών μέτρων, όπως εκείνο της αυτοδίκαιης θέσης υπαλλήλου σε αργία με μόνη την παραπομπή του σε ποινικό δικαστήριο. Τα προβλήματα αυτά επιτείνονται εξαιτίας των εγγενών καθυστερήσεων της (ποινικής) διαδικασίας, και της συνακόλουθης εκκρεμότητας που επιβαρύνει τους συνεπείς υπαλλήλους οι οποίοι καθίστανται στόχος άδικων κατηγοριών.

Για το λόγο αυτό, προτείνονται παρεμβάσεις οι οποίες θα αποκαταστήσουν την ισορροπία ανάμεσα στην αποτελεσματικότητα και την ανάγκη σεβασμού των δικαιωμάτων του υπαλλήλου, όπως η αναδιαμόρφωση των διατάξεων που προβλέπουν τη θέση του υπαλλήλου σε αργία, αλλά και η λήψη μέτρων προς το σκοπό της επιτάχυνσης της διαδικασίας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων για όσους υπαλλήλους έχουν τεθεί σε προσωρινή αργία. Ειδικότερα, το μέτρο της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία περιορίζεται στις περιπτώσεις αμετάκλητης παραπομπής για κακούργημα και καταδίκης για (ορισμένα) πλημμελήματα, ενώ η απλή παραπομπή

στο ακροατήριο για τα τελευταία εγείρει μόνο δυνητική θέση σε αργία. Επιπλέον, εξορθολογίζονται οι διατάξεις που αφορούν τον επανέλεγχο και την άρση του μέτρου της θέσης σε αργία. Παράλληλα, ενισχύεται ο δικαιοκρατικός εμπλουτισμός της πειθαρχικής διαδικασίας με εγγυήσεις όμοιες με εκείνες που ισχύουν και στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Τέλος, προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 320 ΚΠΔ κατά τρόπο ώστε να προβλέπεται η κατά προτεραιότητα εκδίκαση όσων υποθέσεων αφορούν υπαλλήλους οι οποίοι έχουν τεθεί σε αυτοδίκαιη ή δυνητική αργία. Το ίδιο προτείνεται και για κατηγορουμένους στους οποίους έχει επιβληθεί δέσμευση περιουσιακών στοιχείων. Έτσι, πέρα από την προσωρινή κράτηση, και η λήψη (άλλων) επαχθών μέτρων σε βάρος κατηγορουμένων αναγνωρίζεται ως λόγος επίσπευσης της ποινικής διαδικασίας, ώστε να μη διαιωνίζεται η δυσμενής κατάσταση χωρίς ποινική καταδίκη.